

**»'NAŠA ZOFKA' SEM JIM BILA«:
ZOFKA KVEDER – UREDNICA REVIJE *DOMAČI PRIJATELJ***

Vladka TUCOVIČ¹

COBISS 1.02

IZVLEČEK

»'Naša Zofka' sem jim bila«: Zofka Kveder – urednica revije *Domači prijatelj*

Prispevek predstavlja slovensko pisateljico Zofko Kveder (1878–1926) kot urednico literarne revije *Domači prijatelj* (1904–1915), ki je v slovenščini izhajala v Pragi in jo je izdajal lastnik tovarne žitne kave ter drugih prehrabnenih izdelkov, František Vydra. Poleg znanih slovenskih pisateljev in pesnikov, Ivana Cankarja, Antona Aškerc, Ksaverja Meška in drugih, so imeli priložnost za objavljanje tudi začetniki in še neveljavljeni pisci, kot so bili France Bevk, Prežihov Voranc, Janko Glazer in Lea Fatur, ki jim je urednica bila pisateljska mentorica. Njene mentorske sposobnosti so razvidne iz analize odgovorov v rubriki Listnica uredništva.

KLJUČNE BESEDE: *Domači prijatelj*, slovenske literarne revije, Zofka Kveder, Slovenci na Češkem, František Vydra, Ivan Cankar, France Bevk, Prežihov Voranc, Praga.

ABSTRACT

»To them I was 'our Zofka'«: Zofka Kveder – Editor of the magazine *Domači prijatelj*

This contribution presents the Slovenian writer Zofka Kveder (1878–1926) as Editor-in-Chief of the literary magazine *Domači prijatelj* (1904–1915), which was issued in Slovenian in Prague and published by the owner of a grain coffee factory, František Vydra. The magazine was neither for sale nor was it possible to be subscribed to it, as it was distributed free of charge only to Vydra's customers. Besides the renown Slovenian writers and poets, such as Ivan Cankar, Anton Aškerc, Ksaver Meško and others, also beginners and less asserted writers of the time, such as France Bevk and Prežihov Voranc, to whom the editor Kveder was also a mentor, had a chance to publish their work. Kveder's mentor skills are evident from the analysis of answers in the rubric Editorial portfolio.

KEY WORDS: *Domači prijatelj*, Slovenian literary magazines, Zofka Kveder, Slovenians in the Czech Republic, František Vydra, Ivan Cankar, France Bevk, Prežihov Voranc, Prague.

UVOD

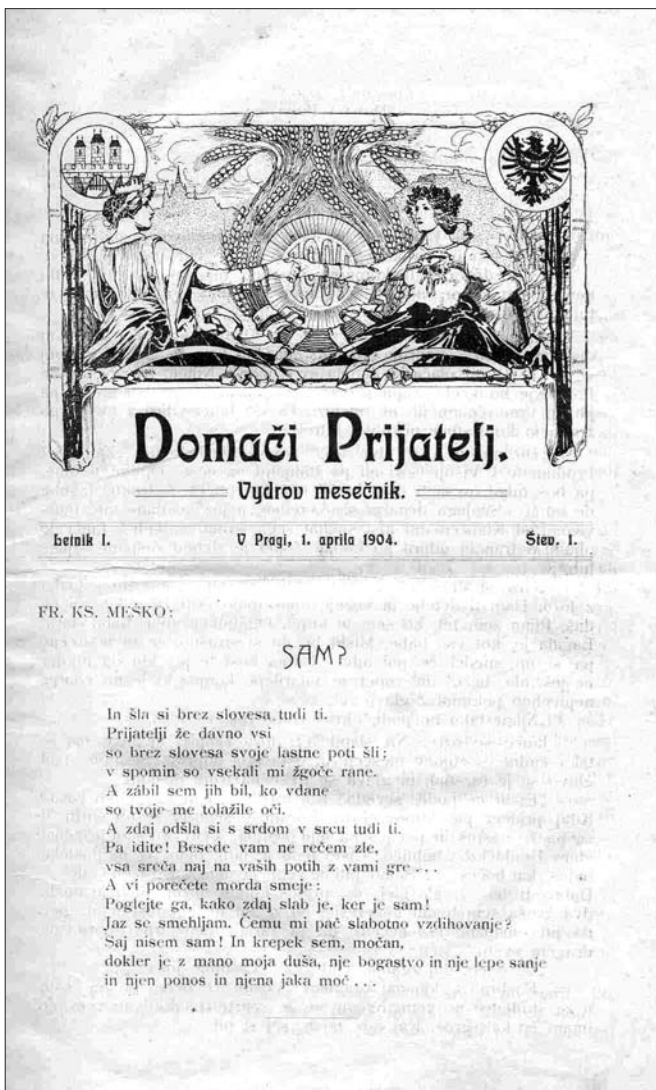
Življenje in delo ene prvih večjih slovenskih pisateljic, Zofke Kveder (1878–1926), sta tesno povezana z dejstvom, da je večino svojega ustvarjalnega obdobja preživela v

---

¹ Univerzitetna diplomirana slovenistka; Majšperk 27, 2322 Majšperk; vladka.tucovic@guest.arnes.si.

tujem jezikovnem okolju, od tega pet let v Pragi (1900–1906) in kar dvajset let v Zagrebu (1906–1926). Njeno delovanje pomeni za tisti čas »vstop prve resnično močne avtorice v okolje, ki za (ženske) intelektualke nikakor ni bilo ugodno; hkrati pa je odločilno tudi za uveljavitev novega, umetniškega pisateljskega modela in njegovo profesionalizacijo. Skupaj s Cankarjem in z drugimi sodobniki je Kvedrova dejavno prispevala k prenavljanju družbene podobe pisatelja in stabiliziranju modela *pisatelja-umetnika*.« (Dovič 2007: 159) Radikalnost njenih zgodnjih literarnih del je povezana tudi z njeno svojevrstno življenjsko potjo (Mihurko Poniž 2003: 149–211), na kateri je na začetku preteklega stoletja bila pomembna postaja ravno češka prestolnica. Ne le, da je tam napisala in v samozaložbi izdala svojo prvo, najbolj odmevno knjigo kratke proze, *Misterij žene* (1900); v Pragi je

pričela tudi svojo uredniško pot. Kakor je bilo njeno siceršnje življenje (poklicna pisateljica, nezakonska mati, civilno poročena in pozneje ločena) posebno in za tisti čas nenavadno, je bila neobičajna tudi po tem, da je urejala literarni časopis *Domači prijatelj* (1904–1915), ki ga je za svoje

Slika 1: Naslovnica prve številke *Domačega prijatelja*. Zanimiva je njena secesijska grafična podoba – z lovorjem ovenčani ženski figuri, ki si podajata roki, predstavljata alegorijo slovensko-češkega prijateljstva v besedni umetnosti; v ozadju sta obrisa praškega in ljubljanskega gradu, v zgornjih kotih pa praški in ljubljanski grb. Emblem z letnico 1904 obkroža žitno klasje – osrednji in prepoznavni izdelek Vydrove tovarne je bila namreč žitna kava.

odjemalce žitne kave izdajal češki tovarnar František Vydra, izhajal je v Pragi, in sicer – v slovenščini.²

Sodelavci revije so bili večinoma tudi sami naročniki žitne kave, hkrati pa še mladi in neuveljavljeni pisci (dijaki, študentje ipd.), ki so v *Domačem prijatelju* imeli možnost prvih objav in zaslužka s svojimi besedili. Iz uredničinega spominskega zapisa, objavljenega v časopisu *Jutro* leta 1926, malo pred njeno smrtjo, je razvidno, s kakšnim veseljem je kot urednica opravljala svoje mentorsko delo:

Imela sem cele podružnice takih mladih navdušenih idealistov na vseh koncih in krajih Slovenije: v Ljubljani, v Novem mestu, v Gorici in na Sušaku. /.../ Sunčana, oni so mi dali najlepši priimek, kar jih more dobiti javni delavec. »Naša Zofka« sem jim bila. In pisem sem jim napisala, o, na tisoče in tisoče! Kaj naj berejo, kako naj živijo, kakšen stan naj si izberejo. /.../ Niso me poznali niti jaz njih, a rada sem imela jaz nje in oni mene, kakor da sem jim starejša sestra. – Nekako lepo duhovno sorodstvo je bilo med nami. (Kveder 1978: 245)

Da je temu res bilo tako, potrjujejo pisni odzivi na njen prispevek. V Zapuščini Zofke Kveder (NUK, Ms 1113) je ohranjenih pet nostalgичnih pisem nekdanjih hvaležnih bralcev in sodelavcev *Domačega prijatelja* (Simona Cvahteja, Janka Glazerja, Žige Lajakova, Minke Sever in Maksa Sikoška), napisanih neposredno po objavi v *Jutru*, med 27. 6. in 7. 7. 1926. Slednji med pisci se je svoji nekdanji mentorici oglasil celo iz Bosne (Kladanj):

Blagorodna gospa, ko sem bil šestnajstleten trgovski učenec, priobčili ste v »Domačem prijatelju« na prvem mestu mojo črtico »Mati« pod psevdonimom Makso Podsredski. Razglednico, s katero ste me takrat obvestili, da sprejmete »res dobre in kratke stvari v list, honorar je od vrste toliko in toliko«, hranim še sedaj kot drag spomin. /.../ Da ne računam drobnih dopisov in vesti v razne takratne časopise, bila je ta moja črtica prva »večja« tiskana stvar. Rajni Vydra mi je pa tudi zato poklonil cekin desetih kron! Kako sem bil srečen! Imel sem ga za prvi obisk svojcev v Podsredi. Kolikokrat sem se tiskanega prečital! Hvala vam, gospa Zofka, za tisto neskaljeno iskreno veselje! Kako rad sem tudi čital Vaše spise, tako nežno materinske, o Vaši majčkini Vladi. In kako mi je bilo težko, ko sem pozneje iz časopisja zaznal o smrti Vaše ljubljenske ... Tako znana mi je bila ona ... /.../ Ali bi ne bilo mogoče pokreniti časopisa, sličnega kot je bil »Domači prijatelj«? Za naše začetnike, za naše najmlajše. Tudi jaz sem bil takrat samo šestnajstleten. Sedaj sem pri finančni kontroli – ni najlepši posel – v menda najbolj izgubljenem srezu Bosne ponosne. In moja tovarišica je Slovenka a tudi sicer »nas ima dosta Slovenaca«. Slovenci smo pač povsod. Pristrčno Vas in Vašo malo Sunčano – to je ono, ki bi bila rada gospodična, pa še ni – pozdravljam in ostanem udani Makso Sikošek.

² Kljub temu, da je *Domačega prijatelja* v Pragi izdajal praški tovarnar, je revija izhajala v slovenščini in jo je urejala slovenska pisateljica, njeni sodelavci pa so v njej objavljali izvirno slovensko književnost, torej ni mogoče dvomiti v njen slovenski značaj. Zato je neupravičena trditev, da je sodobnica in prijateljica Zofke Kveder, publicistka in pisateljica Elvira Dolinar (1870–1961), »pisala zgodbe za češko revijo Domači prijatelj, ki jo je urejala Zofka Kveder« (Leskošek 2007: 123).

REVIJA *DOMAČI PRIJATELJ*

Leta 1905 je Vydrova tovarna hranil slavila desetletnico uspešnega poslovanja, ob tej priložnosti je novembrski številki *Domačega prijatelja* (v nadaljevanju DP) bila priložena t. i. jubilejna številka, s katero so svojim bralcem in odjemalcem v sliki in besedi predstavili proizvodnjo prehrabnih izdelkov, zgodovino podjetja in način pristopa do svojih kupcev, kamor je nedvomno sodilo tudi izdajanje DP. František Vydra je leta 1895 ustanovil obrat za proizvodnjo cikorije, ki ga je pozneje preselil v Prago in razširil, v iskanju tržne niše pa se je usmeril na neposreden stik s potencialnimi kupci. Le-ti so njegove izdelke v takratni Avstro-Ogrski in zunaj nje naročali po pošti in plačevali po povzetju, pritegnil pa jih je z izdajanjem brezplačnega literarnega časopisa, ki je na platnicah in dodanih, neoštevilčenih straneh, objavljaval Vydrovo reklamno gradivo.³

Razen oglasnega materiala so vsi časopisi vsebovali izvirne leposlovne objave, sodelavci so bili najpogosteje ravno naročniki. Vydra je s tem spodbujal občutek pripadnosti in povezanosti. Ob 10-letnici delovanja tovarne leta 1905 je v jubilejni, novembrski številki DP zapisal:

Bilo nam je pravilo, da mora imeti vsak narod svoj list urejen prema svojim odnošajim in potrebam. Ker pri Jugoslovanih literarna produkcija še ni dosegla te množine, kakor češka, upamo, da vršimo z izdavanjem popularno beletrističnih listov, ki so namenjeni za najširše občinstvo a vendar kljub temu urejeni kolikor največ mogoče po zahtevah umetniškega okusa, – tudi kos kulturnega dela. Naši jugoslovanski listi se vedno bolj širijo v vseh krogih, prihajajo ne le v mesto, v rodbine inteligencije ampak tudi v kraje, v hiše, kamor se doslej po celo leto ni zmotil kos potiskanega papirja in ljudstvo jih čita rado in z zanimanjem.

Ne le časopisi, tudi embalaža izdelkov, oglasi in vsa naročila do najmanjše podrobnosti so bili v slovenskem jeziku, kar je pomenilo, da je Vydra v administraciji po vsej verjetnosti zaposloval tudi Slovence oz. uradnike, ki so sprejemali in izvrševali slovenska naročila ter prevajali iz slovenščine in obratno. Gotovo je bilo podobno tudi z drugimi jeziki.

DP ni bil edina revija v slovenščini, ki je kdaj izhajala v Pragi. Šlebingerjeva bibliografija slovenskih časnikov in časopisov jih v Kazalu krajev izhajališč in tiska do leta 1936 navaja še 7 (Šlebinger 1937: 174), od tega je časopis *Novo doba–Nova doba, list sjeđinjene hrvatske, srpske i slovenačke omladine za politička, socijalna i književna*

³ Ob desetletnici izhajanja DP je Zofka Kveder v decembrski številki leta 1913 zapisala: »'Domači Prijatelj' je dokaz, kako se da dandanes prozaična stvar spojiti s koristnim in lepim idealnim delom. Naš lastnik F. Vydra v Pragi je češki podjetnik širokih mislij in smelega, obenem solidnega trgovskega poleta. On potrebuje za svojo tovarno reklame. A priznal mi bo vsak, da je način, s katerim si je to reklamo osigural, ravno tako plemenit, kakor duhovit. Vsebina 'Domačega Prijatelja' je literarna, jaz, urednica, za njo odgovarjam in jamčim, a priloge napolni seveda tovarna s svojimi potrebnimi priporočili in objavami. Podjetje je seveda kristalno čistega poštenja in solidnosti. Ta lastnost g. F. Vydre je dala mogočnost, da se je razvil 'Domači Prijatelj' svobodno v to, kar danes je: dobri, ljudski, k temu brezplačni mesečnik.«

Slika 2: Pred DP je leta 1901 začela izhajati češka različica revije, Vydrovy besedy, leta 1903 v nemščini Kafetisch, leta 1904 pa sta poleg DP pričeli izhajati še reviji v srbščini (Srpsko cveće v cirilici) in hrvaščini Sijelo (fotografija iz jubilejne številke 1905).

znano žensko vestnostjo v drobnem delu, da je vsako naročilo točno zabilježeno in da se z največjo hitrostjo izvrši. Zastopane so med njimi vse narodnosti, ker se vrše naročbe v onem jeziku, v katerem se je naročilo.

V delavnicah je danes zaposleno čez 100 pridnih ljudi, kakor kaže priložena slika. Nadzorstvo nad celim delom — in to je jako važno opravilo — vrši od zore do mraka gospodinja sama (soproga lastnika). Vešče oko jo lahko najde v krogu svojih vernih in marljivih delavk.

Takoj po naši selitvi v Prago, smo začeli razširjati naše podjetje na razne vrstve izdelovanja jestvin. Začeli smo s šumečimi limonadnimi

bonboni „Ambo“, ki so si pridobili takoj prvo leto neobičajnega priznanja. Polagoma smo potem uvajali v promet nove izdelke, vedno v namenu, da poslužimo našim kupcem, samo s takim blagom, ki lahko vedno zadovoljava. Da je ta princip edino pravi, dokazuje procvet podjetja. Letošnja ekspedicija žitne kave, škatelej, in zabojev z našimi izdelki za direktne kupce in za trgovce, bo znašala preko 150.000 kosov.

Po „Besedah“ jo naša tovarna založila še te časopise: l. 1903 nemški „Kafetisch“, l. 1904 slovenski „Domači Prijatelj“, hrvatsko „Sijelo“ in „Srpsko Cveće“.

V dogledni dobi bomo začeli izdajati tudi poljski in mažarski časopis in najbrž tudi slovaški, za ktere se vrše že zdaj potrebne priprave.

pitanja izhajal leta 1898, *Razgled, mesečnik za literaturo, gledišče, glasbo, slikarstvo, film, modo, sport in družabno življenje* pa od maja do julija 1926. Čas izhajanja ostalih petih periodičnih publikacij se približno ujema z izhajanjem DP: *Svobodna misel, glasilo slovenske sekcije* »*Svobodne misli*« je prav tako začela izhajati leta 1904, vendar je prenehala že 1910, *Slovenski tehnik, glasilo kluba slovenskih tehnikov v Pragi*, je izhajal le leta 1907, *Jugoslavija, glasilo jugoslovanske nacionalistične mladine*, pa od maja do junija 1914. *Omladina, glasilo narodno-radikalnega dijaštva*, je izhajala od aprila 1904/05 do marca 1913/14.

Dvorana za čiščenje in prebiranje kave.

zrna in slučajne primese, kakor kokolj, ječmenj, kamenčke itd. Zdravih, popolnih zrn se prsti sploh ne dotikajo, ker se prebirajo zrna tenko nasipavana na automatično ploščo.

V ozadju dvorane nasiplje se kava v pripravljene vrečice, vaga se, plombira in zavije v zunanji omot. Skozi okence se spuščajo vreče v ekspe-

Sredi pražilne stoji veliko sito. Sem se nasuje praženo žito iz bobnja, da se ohladi. Kakor vidite je letošnja žitna kava res izvrstna tako po kakovosti, kakor po barvi. Iz sita se prenaša v pater-noster, ki jo vzdiguje v četrto nadstropje, kjer se zopet nahaja velik trijer, ki iz pražene kave zopet odstranjuje prah, pljevere in zlomljena zrnca. Iz tega stroja prihaja naravnost v veliko dvorano, kjer se enkrat cela vrsta ženskih rok vestno prebira in odstranjuje vsa sežgana

dicijo, kjer se prelepi originalni naslovni list, ki je že spet s frankirano pošno sprevodnico. Gotove pošiljate se davajo v ogromne zaboje in se vozijo na pošto. Pošta je bila toliko ljubeznjiva in je glavno zaradi naše

Ekspedicija.

Levinská Olešnice.

Slika 3: Fotografija iz leta 1905 prikazuje posamezne vrečice Vydrove žitne kave z napisi v slovenskem, srbskem, poljskem, češkem, hrvaškem, nemškem in madžarskem jeziku.

Tudi ime DP ni bilo ravno izvirno, saj je enak naslov imela v letih 1897–1898 priloga *Miru*, tudi v letu 1904 je Jakob Ukmar začel izdajati revijo *Družinski prijatelj* (do 1909), istega leta pa je v Pittsburghu začel izhajati *Delavski prijatelj, prvi in edini slovenski delavski list v Pennsylvaniji*. Očitno je zveza besed domač in prijatelj bila dobra izbira in formula za uspeh, saj je z besedo prijatelj v naslovu do leta 1936 bolj ali manj kontinuirano izhajalo šestnajst časopisov v slovenščini, med letoma 1927 in 1941 tudi »novi« *Domači prijatelj, mesečnik za zabavo in pouk* (od leta 1932 *Prijatelj*), katerega izdajatelji so se z neprikritim ponosom in spoštovanjem zgledovali po DP Zofke Kveder in ga začeli izdajati nekaj mesecev po njeni smrti.⁴

⁴ Uprava in uredništvo sta v uvodniku prve številke (31. 1. 1927) izrecno poudarila, da želita nadaljevati

Prva in edina urednica DP je leta 1904 torej postala in ostala do konca izhajanja – Zofka Kveder. Na začetku 20. stoletja je poleg urednic revije *Slovenka* (Trst, 1897–1902), Marice Nadlišek Bartol in Ivanke Anžič Klemenčič, bila edina urednica kake slovenske literarne (ne izključno ženske) revije. Urejala je tudi hrvaško *Sijelo*, ki je izhajalo le do leta 1906 (prim. Tucovič 2006a: 90–92). Za Zofko Kveder, ki je v Pragi živela že od leta 1900, je urednikovanje postalo »po petih letih prvi redni vir dohodka«. Službo naj bi ji priskrbel znanca Miloslava Sísová, ki je urejala češko različico revije (Mihurko Poniž 2003: 181). Kot je razvidno iz pisma češkemu pesniku Macharju, je bila Zofka Kveder dela zelo vesela: »Čudili se boste, kak človek je ta kavni tovarnar Vydra. Meni silno imponira in zanimam se za vso stvar skoraj bolj kot on. Koliko se da delati na ta način.« (Orožen 1978: 225)⁵ Čeprav je Ivan Cankar že ob prvi številki dvomil o simbiozi oglasov in literature: »List mi ni pogodi, namreč kot reklamno podjetje«, je verjel v prijateljščine sposobnosti: »Da bi se tudi v tem sumnjivem okviru dalo kaj napraviti, je pa gotovo. In boljše je vsekakor, da imaš Ti stvar v roki, nego da bi jo imel kdo drugi.« (Cankar 1972: 148) Zofka Kveder ob urejanju prve, aprilske številke leta 1904, še ni bila stara 26 let, objavila pa je bila že štiri knjige: zbirki kratke proze *Odsevi* (1902) in *Iz naših krajev* (1903), knjigo dramatike *Ljubezen* (1901), prav v Pragi pa ji je leta 1900 v samozaložbi izšla zbirka črtic *Misterij žene*.⁶ *Ljubljanski zvon* je leta 1904 na str. 316 opozoril na »nov list slovenski, ki je pričel izhajati v Pragi«, z naklonjenimi besedami, da ga urejuje »znana pisateljica slovenska, gospa Zofka Jelovšek«. Tudi *Slovan* je Zofko Kveder kot svojo sodelavko leta 1904 štel med »najodličnejše pesnike, noveliste in znanstvenike, ki so nas založili že tudi za III. letnik s pesmimi in novelami«.

Podobno je urednica DP v zadnji številki leta 1904 za naslednji letnik napovedala »odbrane spise naših pisateljev. Tako imamo že prispevke od Cankarja, Meška, Dra. Zbašnika, Laha i. t. d., tudi mnogi drugi so nam obljubili sotrudništvo, tako npr. Aškerc,

---

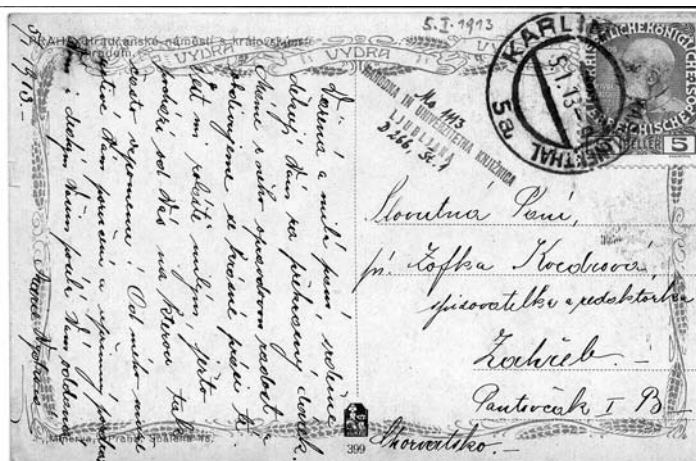
tradicijo, ki jo je začela Zofka Kveder: »Domačega prijatelja' smo zopet povabili, da obiše slovenske domove. Pred vojno je redno prihajal in razveseljeval mlado in staro. Pisateljica Zofka Kvedrova ga je vsakokrat opremila z zanimivimi povestmi, z vzpodbujajočimi nauki in mikavnimi novicami. /.../ Usoda pa ji je prestrigla načrte in tužna vest se je razširila po naših krajih: 'Zofke ni več ...' Umrla je ona, ki je zbrala krog 'Domačega Prijatelja'.« Družinska revija se je po vsebinski zasnovi vendarle razlikovala od Vydrovega DP, obdržala se je 14 let, torej dalj časa kot »prvi« DP. Ironično je, da je tudi izdajanje »drugega« DP preprečila vojna in da so v njem bile objavljene reklame za druge kavne nadomestke, npr. za Kathreinerjevo Kneippovo sladno kavovino, znano konkurentko Vydrovi žitni kavi.

⁵ Zofka Kveder je z Vydro in njegovo ženo Marie ostala v pristrčnih prijateljskih stikih še, ko je zaradi vojne DP prenehal izhajati in so bili zaradi pomanjkanja žita prisiljeni proizvodnjo skoraj povsem ustaviti. V Zapuščini Zofke Kveder (NUK, Ms 1113) je ohranjenih 7 Vydrovih razglednic (1913–1920), na tisti iz leta 1918 (12. 11.) z Masarykovim portretom na prvi strani ji z ženo v češčini pošiljata »iz svobodne domovine prijateljski pozdrav«. Na zadnji razglednici (30. 12. 1920) ji Vydra hkrati z novoletnim voščilom zatrjuje še, da je grob njene »hčerke oskrbovan, torej se nanjo tu ni pozabilo« (o smrti hčere Vladoše v Pragi prim. Tucovič 2006b), že v naslednjem pismu (20. 10. 1921) pa se Marie Vydrová zahvaljuje za izrečeno sožalje ob izgubi moža – umrl je, zadet od kapi, 29. septembra 1921 (iz češčine prevedla V. T.).

⁶ Več o bio- in bibliografiji Zofke Kveder prim. v Mihurko Poniž 2003, Tucovič 2006a, 2006b.

Govekar, Kostanjevec. Upamo, da se nam posreči doseči s podporo naših pisateljev svoj idejal: da postane 'Domači Prijatelj' v resnici dober, popularen beletristični list za najširše občinstvo.«

Kaj je »list za najširše občinstvo« pomenil v praksi? Vsebina 32 strani je večinoma obsegala gradivo, ki je bilo na koncu leta v letnem kazalu razvrščeno med pesmi, povesti/ zabavno berilo in poučne članke; ponavadi je vsaka številka vsebovala še nekaj smešnic ali aforizmov, do leta 1910 pa tudi uganke (najrazličnejši rebusi ipd.), katerih reševanje je s srečo pri žrebu prineslo tudi nagrade.⁷

Slika 4: Dopisnica Vydrove žene Marie Zofke Kveder iz leta 1913 z logotipom Vydrove tovarne, žitnim klasjem v obrobi (NUK, Ms 1113).

Ker je zahteva pri navajanju osebnih podatkov reševalcev bila tudi navedba stanu, iz seznamov reševalcev lahko razberemo, kdo in od kod so bili tisti, ki so sestavljali »najširše občinstvo«. Tako so izžrebanci v prvi številki leta 1905 bili:

1. Franja Simon, nadučit. soproga, Ljubljana;
2. Franjo Sever, posestnik, Ljutomer;
3. Lojzika Roš, hči dež. poslanca, Hrastnik;
4. Just Piščanec, c. kr. car. preglednik, Gorica;
5. Jos. Kamnikar, zborovodja, Osiek (Slavonija);
6. Anton Kompolšek, posestnik, Podgrad;
7. Ignacij Resnik, kov. mojster, Banjaloka pri Kočevju.

Ena od reklamnih potez je bil slogan *Vsi stanovi pijejo Vydrovo žitno kavo!*, s čimer se je večala vrednost žitne, tj. neprave kave; prodajo so pospeševali tudi z izpostavljanjem dejstva, da naj bi bila žitna kava bolj zdrava od prave:

V vsaki, tudi najubožnejši hiši se pije kava. Ker je prava zrnata kava nezdrava in draga ob enem, razširjajo se čim dalje bolj razna kavina nadomestila. Od vseh teh nadomestil je Vydrova žitna kava najboljša in najcenejša. Druge podobne kave stojе

⁷ Naključni pregled je na str. 175 v 6. številki leta 1907 odkril t. i. »tajinstveni napis«, katerega avtor je bil »Fr. S. Beok, /sic// Zakojcak«, rešitev v naslednji številki pa se je glasila: »Biti Slovenec, bodi Slovencu ponos!«.

5 kg. 5 kron, naša Vydrova žitna kava pa stoji samo 4 K 50 v. Razun tega pošilja se vsem odjemalcem naše kave vsak mesec »Domači Prijatelj« popolnoma zastonj. Na ta način ima lahko vsak, tudi manj premožni, svoj časopis, ki mu daje lepo in koristno berilo. Vsak mesec se izzrebajo mnoga darila, originalne slike slovenskih umetnikov, dobre slovenske knjige i. dr. med naše odjemalce ugankarje. S tem vrši »Domači Prijatelj« gotovo tudi zelo zaslužno kulturno delo. Vsak razsoden človek mora priznati, da je naše podjetje pošteno in vredno podpore in priporočila. »Domači Prijatelj« se rad in mnogo čita osobito v obmejnih krajih, kjer naše ljudstvo posebno pogreša slovenskega berila. »Domači Prijatelj« omogoča najširjemu občinstvu, da se vsaj nekoliko seznanj z duševnimi proizvodi naših pisateljev, budi zanimanje za čitanje, kar gotovo ni brez pomena za duševni napredek našega naroda. Širite naš list s tem, da priporočate Vydrovo žitno kavo!

Med nagradami, ki so jih sestavljali uporabni in dekorativni predmeti, npr. skodelice za kavo z napisom Vydra in reprodukcije alpskih in obmorskih podob Blejskega jezera, Opatije, Rovinja ipd., so na začetku res bile tudi izvirne Jakopičeve in Žmitkove slike v okvirjih, vseskozi pa knjige v slovenščini. V petih letnikih, od 1904 do 1909, je bilo podarjenih več kot 60 knjig izvirnega slovenskega leposlovja najmanj 20 avtorjev. Med njimi po številu naslovov prednjači Ivan Cankar (*Na klanecu* je prejel Mihael Pustišek, posestnik iz Zdol, *Ob zori* Karolina Deleja, c. kr. poštarica iz Rečice, *Kralja na Betajnovi* Fran Grudnik, učitelj iz Preloke, *Hišo Marije Pomočnice* Josip Uranič, c. kr. paznik iz Trbovelj), sledita mu Oton Župančič (*Čez plan, Čaša Opojnosti, Pisanice, Poezije*) in Anton Aškerc (*Zlatorog, Četrti zvezek Poezij, Balade in romance*), s po eno knjigo pa so zastopani Fran Ksaver Meško, Simon Gregorčič, Josip Murn, Silvin Sardenko, Vekoslav Špindler, Ivo Šorli, Janko Kersnik, France Prešeren, Rudolf Maister, Anton Medved, Rado Murnik, Vladimir Levstik, Ernestina Jelovšek⁸ itd. Žreb je razdelil tudi več izvodov knjig *Ljubezan, Iz naših krajev, Iskre, Odsevi Zofke Kveder*, in sicer: Francu Novaku, realcu iz Idrije, Miroslavu Lešniku, učitelju iz Frama, Janku Sajovicu, posestniškemu sinu iz Olševka, Gabrieli Balanč, hčerki c. kr. sod. oficiala, Feliksu Knižku, župnemu upravitelju iz Babnega polja, Alberti Krmac, soprogi učitelja iz Kozane, Ljudmili Kores, nadučiteljevi hčeri iz Šmarij pri Ajdovščini, Marku Pogorevcu, postajevodji iz Margreida na Tirolskem, Mirku Gosaku, cand. iur. iz Žič, in Vinku Premku, davčnemu kontrolorju z Vrhnike.

Imena nagrajencev pa v DP niso bila edini seznanji naročnikov, odjemalčevo ime se je na straneh priljubljene revije v začetnih letnikih lahko znašlo že samo, če je naročil novih 5 kg kave, če je pridobil novega naročnika (imena naročnikov in krajev so se tudi ponavljala), in še posebej, če je poslal dopis, v katerem je pohvalil Vydrovo žitno kavo in pozneje tudi ostale izdelke, jušne konzerve in dodatke. Le-ta sporočila so bila v slovenskem prevodu objavljena skupaj s češkimi. Tako je leta 1905 šolski ravnatelj Silha iz Tešenova poslal dopis, v katerem je poudaril: »Vaš juhin pridelek ima isti uspeh kakor

⁸ Zgodilo se je, da so Zofko Kveder, poročeno Jelovšek, zaradi moževega priimka zamenjali z Ernestino Jelovšek. V Listnici uredništva je tako leta 1906 odgovorila: »Prenimir: Vaše pesnice so za nič. Sicer pa jaz nisem 'Ernestina' Jelovšek. To je Prešernova hči, jaz pa še nisem tako stara.«

268 DOMAČI PRIJATELJ.

Rešitve ugank v 10. števil.

83. Domači Prijatelj, 96. Mati 25, hči 7, 97. Soča, koča, toča, 98. Že leto — to žele, 99. Kola, Ota, tola, 100. Ura zamujena, ne vrne se nobena. 101. Kepa, repa, 102. B, Aloja, Dunaj, Bonboni, škore, Jenko, 1: Bonboni, 103. S, ilo, smola, plevica, kneževina, plenica, svila, rja, a: Slovenja.

94. Narodno blago.

Prinesel si mi v dar vipavsko pipo, lepo rufeto — vzkliknil sem zadivljen, prinesel si mi foveček v dar zakrivljen in celo rešto hradeških dovčlov in če bi mogel, vena, da poln bi meh izpusil vame pristne krasiče sape.

Oton Zupančič.

Listnica uredništva.

Naročila, reklamacije, pritožbe, rešitve ugank itd. naj se pošiljajo naravnost na Vydovo tovarno hišali v Pragi VIII., rokopijski pa na Zofko Kveder-Jelovšek, Zagreb, Pantovčak št. 5.

Onim, ki še niso dobili honorarja za kak sestavek: Pišite upravnistvu „D. P.“ v Prago in naznačite ime, bivališče svoje, naziv spisa in številko, v kateri je izšel spis! — **Hirsko Bistričan.** Vi opisujete, „kako so Jablanci budiča izganjali“. Sestavek je za nič, pač bi storili dobro delo meni in še marsikateremu drugemu uredniku, ko bi opisali sredstvo, katero bi zaprečilo, da puste ljudi, ki nimajo talenta, pero pri miru. — **Leotislav.** Ako je človek v starosti 15 — to, ki naj se raje uči, kakor pa da bi kovati take strašne verzje, kakor jih kujete vi! — **L. B. v K.** Vaši pesmici nisti brez pransiškega pojeta, vendar je še tu in tam kakšna grca. Oglasite se z drugimi! — **Krdovoj Slavov.** Vsejdem, da ste se trudili ali rezultat še vedno ni za tisk! — **Vinko Ložič.** Če sta dva verzja dobra, so pa štiri za nič. Počakajte leta ali dve, mogoče se potem odpre v Vaši fantaziji studenec poezije. — **A. S.** Lepo je, da se spominjate svojega prijatelja, ali črtica je premalno umetniška.

ISKRE

Imam še nekaj iztisov te knjige, ki je lična in je stala 2 K. Naročniki „Domačega Prijatelja“ jo dobe za 1 K.

Zofka Kveder-Jelovšek, Zagreb, Pantovčak 5.

Izdajatelj in za uredništvo odgovoren: F. Vydra v Pragi VIII. Tisk firme Binko in Žika v Pragi II., Vodičkova ul. 22.

Vydrovi „Buhtin“

je priložek za kofače, pravilno sestavljena zmes, ki olajša gospodini pripravo najvrednejšega peciva. 3 zavrtikov 50 vinarjev.

Vydrovi šumeči limonadni bonboni „Ambo“

1 škatlija s 50 kosi K 2 — s strom 1 . . . s 50 . . . 2 —

Zanimamo, da sta obe vrsti glede kakovosti izdelani natančno po zakonu o šivilih.

Izraz najsrčneje zahvale

z današnje številke počevši za hvalno splošno izpovedno, in sicer na nekolikokrat in vrsti naših priporočevalcev nam izražajo željo. Objavljali smo imena zavodu naklonjenih oseb in sicer izrazljivo, metnik za posiljenje certikov in poudu. Gotovo vstručemo čestiti, če porabimo tako prihranjeni prostor za uvrščanje lepovalnih del, zahvalivši se svojim gg. priporočevalcem vedno plemenito, kar vemo ceniti usluge, ki se nam jih napravi s prijaznim priporočanjem.

Vydovo žitno kavo

pošiljamo vedno pošlino prosto. Ako pa naročite zraven tega ali posebel tudi ostale naše izdelke, tedaj je potrebna za to posebna pošlino. Ostalo blago, razun žitne kave, pošiljamo pošlino prosto le tedaj, ako znaša obnos najmanj 6 K. Manjšim priračunamo pošlino.

3 V ZAKONA, od leta 1905, ki določa, da mora biti vsa hrana, ki se prodaja v trgovini, označena s sliko ali pečatno znamko, ki mora biti vidna in razločna. Slika pa 5 in.

Vydrova tovarna hišali
Praga VIII.
(C. k. pošiljni urad, Praga 22.)

Slika 5: Pod rubriko Listnica uredništva, v kateri je urednica komunicirala z bralci in kot mentorica s sodelavci (pozornost pritegne grafična vinjeta rubrike – krilati konj Pegaz, simbol pesništva, ob nalivnem peresu), je leta 1906 objavila oglas za svojo knjigo Iskre (1905), medtem ko je Vydra na sosednji strani oglaševal žitno kavo, dodatek k pecivu in šumeče bonbone.

Slika 6: Prim. podnapis k sliki 5. S perforacijo ločen del zadnje platnice v spodnjem desnem kotu je naročilnica za Vydovo izdelek.

Maggiyev, vendar mu dajem prednost, ker je domač izdelek«, davčni izterjevalec Franc Rojc iz Radovljice je kavo kupil, ker je »slovanski izdelek«, učiteljica Ema Zencovich pa se je za pošiljko zahvalila z vzklikom »Živela slovanska tovarna«. Z leti je uspešnica tovarne postala Vydrova otroška moka, otroška hrana, ki so jo propagirali tudi z objavami fotografij rdečeličnih in zdravih otrok zadovoljnih kupcev. V junijski številki leta 1914 je bila tako med podobami pretežno čeških otrok objavljena fotografija svetlolasega fantka s pripisom:

Traun Anton, Ptujška Gora na Štajerskem, 28./XII. 13: Jaz, mali Tonček Traun, pošiljam Vam za novo leto svojo sliko. Porabil sem že lepo množino otroške moke, zdaj pa se hranim vedno samo z Vašo žitno kavo. Star bom tri leta, znam slovensko in nekoliko nemško in se Vam za Vaše dobre otroške izdelke prav lepo zahvaljujem v imenu vseh Vaših drobnih častilcev, mojih tovarišev in tovarišic.

Da so DP dobivali »osobito v obmejnih krajih«, se lahko prepričamo iz navedb prebivališč naročnikov, kjer so med različnimi kraji tudi krajevna imena iz današnjega zamejstva: Ana Božič, kuharica iz Bilčovsa, Marija Grautschnigg, posestnica iz Borovelj, Matej Ražun, župnik iz Sv. Jakoba v Rožu, Frančišek Eller, nadučitelj iz Marije na Zili, Anton Ekar, urednik »Mira« iz Celovca pa J. Rijavec, železniški čuvaj iz Barkovelj, J. Vrščaj, c. kr. učitelj iz Trsta, Ema Spetič iz Katinare, Jos. Kaučič, organist s Sv. Višarij, in celo Jozefa Elot, posestnica iz vasi Ukve v Kanalski dolini. Pozornost zbujejo slovenski izseljenci, npr. Josip Kamnikar, zborovodja v Osijeku, Alojzij Smole v Kral. Vinohradyh, Marko Pogorevc, postajevodja v Margreidu na Tirolskem, Franjo Šebre, posestnik pogrebnege zavoda v Zagrebu, Marija Gornik, vrtnarica na samostanskem vrtu na Korani (Karlovec), Franc Eržen, c. kr. fin. straž. nadkomisar iz Krka, ter množica Slovencev v Istri: Iv. Turk, uradnik zdravstv. komisije v Opatiji, dr. K. Janežič, odvetnik, in Jos. Šoštarič, restavrant v Voloskem, Johann Milautz, žel. čuvaj v Jurdanah, Linka Marčelja v Matuljih, Marija Hrovatin v Pazinu, Avgusta Šantel, učiteljica, Ernest Kramaršič, c. kr. davčni asistent in Marija Javornik, soproga c. kr. fin. nadpaznika v Pulju.

Ob desetletnici izhajanja je urednica o raznolikosti bralstva DP ugotavljala:

Naši čitatelji so tako raznovrstni, kakor morda od nobenega drugega lista. »Domači Prijatelj« prihaja v mestne hiše in v kočje gorskih vasic, daleč oddaljenih od železnic. Prodril je v vse sloje našega ljudstva in razširjen je ravno tam najbolj, kjer ni sredstev za posebni beletristični list: – pri malih ljudeh, pri kmetu in obrtniku. Za naše obmejne Slovence ima naš list, ki je brezplačen, še posebno važnost. Deset let! Z veseljem in s ponosom se zavedamo danes, skoraj začudeni, da smo tudi mi storili nekaj za prosveto slovenskega ljudstva, da naš trud morda ne bo ostal brez sledu. Marsikateremu trudnemu delavcu je bil naš listič dobrodošlo razvedrilo zvečer in v marsikateri hiši je bil naš »Domači Prijatelj« pozdravljan prijazno in z veseljem.

Tako urednica, kako pa bralci? O bralski izkušnji z DP in bralski strukturi marsikaj pove Bevkova trditev, da so DP »nekateri ironično imenovali 'kofecajtenga'« (Bevk 1969: 156), in Vorančev zapis:

Urednica Kvedrova je mnogo pisala o ženah in materah, o svojih dveh hčerkah,⁹ o družinskem življenju in take stvari. Mati je take reči zelo ljubila. Najbrž je našla

⁹ Zofka Kveder je v DP objavljala črtice o svojih otrocih, ki so v knjižni obliki najprej izšle v češkem prevodu *Vlada a Marja* (1913), šele po pisateljčini smrti jih je v knjigah *Vladka in Mitka* (1927) in *Vladka, Mitka in Mirica* (1928) izdal Ivan Lah (Muser 1970: 168). Pozneje so izhajale v različnih izborih in z različnimi naslovi.

v črticah Zofke Kvedrove slike iz svojega življenja in trpljenja. Shranjevala je posamezne številke »Domačega prijatelja«, da smo imeli pri hiši cele letnike. Oče tega mesečnika nikoli ni bral. Zdelo se mu je preotročje. Imel je naročen svoj tednik in bral ga je ob nedeljah; v njem je našel duhovne hrane. Ta tednik je bil »Mir« iz Celovca. (Prežihov Voranc 1973: 524)

Predstavniki hrvaške literarne kritike ostrega peresa, Anton Gustav Matoš, se je iz DP in *Sijela* ter njune urednice dvakrat ponorčeval, tako da je Zofko Kveder imel za »propagatorico Vydrine žitne literžature« in je o njej izjavil: »Gđa. Kveder Jelovšek urednik je jedinog hrvatskog književnog lista, umoenog u žitnu kavu.« (Tucovič 2006b: 90) Da je DP med bralstvom vendarle bil priljubljen, o tem priča spomin nanj še po 13 letih po koncu izdavanja:¹⁰

»Domači Prijatelj«, ki ga je vodila dolgo desetletje pokojnica, živi še vedno v naših domovih. Na policah in omarah, skrbno čuvan, lepo vezan, čaka dolgih večerov, praznikov in nedelj, da ga vzame gospodinja v roke in prebere zdaj to, zdaj ono povest otrokom, ki napeto poslušajo in se radujejo, ko čujejo toliko zanimivega in podučnega.

SKLEP

Na DP se je v preteklosti v manjši meri gledalo kot na celoto, pomen njegovega reklamnega dela in deleža češkega v njem zaradi izključno literarnovednega pristopa ni bil osvetljen;¹¹ prav tako ne nenavadni dejstvi, da je slovenski časopis izhajal v Pragi in da ga je urejala ženska (kar je bilo takrat prej izjema kot pravilo), ki je povrh vsega pretežni čas urednikovanja (1906–1914) bila še izseljenka na Hrvaškem.¹² Glede na slednje sta zavidanja vredni logistična ažurnost med praškima administracijo in tiskarno ter zagrebškim uredništvom ter rednost izhajanja, časopis je namreč leto za letom izhajal prvega v mesecu in iz Češke po pošti prihajal v slovenske domove. Zaradi neohranjenega uredniškega arhiva in nerazrešenih psevdonimov je nemogoče reči, koliko »sotrudnikov« je bilo izseljencev, za Ivana Laha, ki je bil v začetnih letnikih eden od najpogostejših avtorjev kratke proze, pa je mogoče reči, da je z DP sodeloval, ko je študiral v Pragi (*Slovenska*

¹⁰ Prim. op. 2.

¹¹ Pomen DP za slovensko literarno zgodovino je v preteklosti že bil ovrednoten, pri čemer se je raziskovalo, kateri avtorji so objavljali, kolikšen je bil delež njihove literature, kdo vse se je skrival za psevdonimi in kakšno vlogo je imel DP med drugimi slovenskimi literarnimi revijami (prim. Kocijan 1996, Orožen 1978 in Boršnik 1962).

¹² Na mednarodnem strokovnem kolokviju Zofka Kveder (1878–1926): recepcija njene ustvarjalnosti v 21. stoletju, ki so ga 6. in 7. junija 2007 v Pragi organizirali Narodna knjižnica ČR – Slovanska knjižnica, Inštitut za slavistične in vzhodnoevropske študije Filozofske fakultete Karlove univerze in Veleposlaništvo RS na Češkem, je bil predstavljen referat Listnica uredništva – znamenita rubrika Zofke Kveder v reviji *Domači prijatelj*, nekateri rezultati raziskave, predvsem literarnozgodovinske narave, pa objavljeni (Tucovič 2007).

književnost 1996: 249). Naj pripoved o trdem izseljenskem vsakdanjiku pisateljice, ki je v Pragi našla zaposlitev, sklenejo njene lastne besede, objavljene v DP v potopisu o češki prestolnici leta 1907:

Malo sentimentalnosti je tu in tista hvaljena, toliko opevana vseslovanska vzajemnost je bolj za slavnostne bankete, kakor za vsakdanjo porabo. Ali današnji čas je pač čas borbe in ne čas mehkužnih, sentimentalnih čustev. Nekaj se boš naučil v Pragi: delati, uporabljati vsako šanso v svojo lastno korist in z jekleno vztrajnostjo boriti se za svojo korist in za korist svojega naroda. O prazničnih dnevih je še vedno časa dovolj za lepo navdušenje, za objemanje, za živioklice, delavnik pa je trd in pust dan, za delo in dolžnost in ne za sanje, ne za prazne besede in ne za lep bengalični ogenj otroškega in brezkoristnega navdušenja.

VIRI IN LITERATURA

Viri

Bevk, France (1969). *Moja mladost*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Cankar, Ivan (1972). *Zbrano delo* (ur. Jože Munda). Ljubljana: DZS.

Domači prijatelj. *Mesečnik za zabavo in pouk* (ur. Emil Podkrajšek). 1927–1941.

Domači prijatelj. *Vydrov mesečnik* (ur. Zofka Kveder). 1904–1915 (št. 2).

Kveder, Zofka (2005). *Zbrano delo* (ur. Katja Mihurko Poniž). Maribor: Študentska založba Litera.

Kveder, Zofka (1978). *Vladka, Mitka, Mirica*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Prežihov Voranc (1973). *Zbrano delo 9* (ur. Drago Druškovič). Ljubljana: DZS.

Zapuščina Zofke Kveder, Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani, Rokopisni oddelek. Ms 1113.

Literatura

Bernik, France (2005). Zofka Kvedrova – prva slovenska klasikinja. *Zofka Kveder: Zbrano delo*, 1 (ur. Katja Mihurko Poniž). Maribor: Študentska založba Litera: 445–446.

Boršnik, Marja (1962). Zofka Kvedrova. *Študije in fragmenti*. Maribor: Obzorja: 319–333.

Dović, Marijan (2007). *Slovenski pisatelj: Razvoj vloge literarnega proizvajalca v slovenskem literarnem sistemu*. Ljubljana: ZRC SAZU.

Druškovič, Drago (2005). *Prežihov Voranc: pisatelj in politik*. Celovec: Drava.

Kocijan, Gregor (1996). *Domači prijatelj Zofke Kvedrove in Lovro Kuhar. Kratka pripovedna proza v obdobju moderne: literarnozgodovinska študija*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofska fakultete: 161–164.

Leskošek, Vesna (2007). Elvira Dolinar (1870–1961). *Pozabljena polovica: portreti žensk 19. in 20. stoletja na Slovenskem* (ur. Alenka Šelih et al.). Ljubljana: Založba Tuma: 120–124.

- Mihurko Poniž, Katja (2003). *Drzno drugačna: Zofka Kveder in podobe ženskosti*. Ljubljana: Delta.
- Mihurko Poniž, Katja (2005). Literarne objave Zofke Kveder pred *Misterijem žene. Zofka Kveder: Zbrano delo, knjiga 1* (ur. Katja Mihurko Poniž). Maribor: Študentska založba Litera: 452–459.
- Muser, Erna (1970). *Zofka Kvedrova: Odsevi*. Ljubljana: Mladinska knjiga: 163–171.
- Orožen, Božena (1978). Zofka Kvedrova v Pragi. Ob 100-letnici rojstva. *Dialogi*, 14 (4): 221–232.
- Slovenska književnost* (1996). Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Šlebinger, Janko (1937). Slovenski časniki in časopisi: bibliografski pregled od 1797–1936. *Razstava slovenskega novinarstva v Ljubljani* (ur. Božidar Borko). Ljubljana: Jugoslavensko novinarsko združenje, ljubljanska sekcija.
- Tucovič, Vladka (2006a): »Silno volim ljepotu tog grada, koji je i zao i dobar, i vjeran i nevjeran«: Zofka Kveder v Zagrebu (Ob 80-letnici smrti). *Preseganje meje. Slovenski slavistični kongres (Zagreb, 5.–7. 10. 2006)* (ur. Miran Hladnik). Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije (Zbornik Slavističnega društva Slovenije, 17): 83–96.
- Tucovič, Vladka (2006b). Zagreb, Ljubljana, Praga: korespondenca Zofke Kveder in njene hčere Vladimire Jelovšek. *Dve domovini/Two Homelands*, 23: 77–99.
- Tucovič, Vladka (2007). *Domači prijatelj* Zofke Kveder. *Jezik in slovstvo*, 52 (5): 61–70.

SUMMARY

»TO THEM I WAS 'OUR ZOFKA'«: ZOFKA KVEDER – EDITOR OF THE MAGAZINE DOMAČI PRIJATELJ

Vladka Tucovič

This contribution presents the Slovenian writer Zofka Kveder (1878–1926) as Editor-in-Chief of the literary magazine *Domači prijatelj* (1904–1915), which was issued in Slovenian in Prague and published by the owner of a grain coffee factory, František Vydra. The magazine was neither for sale nor was it possible to be subscribed to it, as it was distributed free of charge only to Vydra's customers. Besides the renown Slovenian writers and poets, such as Ivan Cankar, Antona Aškerc, Ksaver Meško and others, also beginners and less asserted writers of the time, such as France Bevk and Prežihov Voranc, to whom the editor Kveder was also a mentor, had a chance to publish their work. Kveder's mentor skills are evident from the analysis of answers in the rubric Editorial portfolio.

Zofka Kveder was in the beginning of the 20th century the first editor of a Slovenian literary magazine that did not belong to the exclusive circle of women's newspapers, such as for example *Slovenka* (1897–1902) of Trieste. When the first issue of the magazine *Domači prijatelj* was published, Zofka was not even 26 years old; however, apart from numerous

review publications she had already published four books: three collections of short prose – *Misterij žene* (Mystery of a Women (1900)), *Odsevi* (Reflections (1902)), *Iz naših krajev* (From our places (1903)), and a drama book entitled *Ljubezan* (Love (1901)).

The magazine *Domači prijatelj* is worthy of a detailed and broader illumination not only because of the value it holds for the Slovenian literary history but also from the viewpoint of the Slovenian-Czech and broader Slavic relationships, cultural mediation and finally its educational function of the time. (Translated by Peter Matjašič.)